

Силабус дисципліни «Цивільний захист»

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 274 · АВТОМОБІЛЬНИЙ ТРАНСПОРТ

БАКАЛАВР

90 годин · 3 кредити ЄКТС · 3 змістовних модулі

Загальна інформація про дисципліну

Ідентифікація

Назва: Цивільний захист

Спеціальність: **274** Автомобільний транспорт

Ступінь: Бакалавр

90

Годин

загальний обсяг дисципліни

3

Кредити ЄКТС

відповідно до стандарту

3

Модулі

змістовних блоки курсу

Компетентності та результати навчання

Загальні компетентності Здатність аналізувати, синтезувати та критично оцінювати інформацію у сфері цивільного захисту: виявляти небезпечні фактори, порівнювати методи захисту, формувати обґрунтовані висновки. Уміння самостійно навчатися, планувати роботу та організовувати виконання завдань у визначені строки, зокрема під час підготовки рефератів, практичних звітів і тестових завдань. Здатність до усної та письмової комунікації в галузі безпеки: чітко пояснювати поняття цивільного захисту, аргументовано відповідати на запитання, оформлювати звіти та аналітичні записки щодо надзвичайних ситуацій. Відповідальність, ініціативність, дисциплінованість та готовність працювати в команді під час групового відпрацювання сценаріїв надзвичайних ситуацій. • аналізувати навчальну, нормативну та статистичну інформацію з питань цивільного захисту; • виділяти головне та узагальнювати результати; • планувати власну діяльність і дотримуватися дедлайнів; • коректно спілкуватися з викладачами та одногрупниками; • брати участь у командній роботі та розподіляти обов'язки при ліквідації наслідків НС.	Фахові компетентності Розуміння сутності цивільного захисту, його функцій та ролі в забезпеченні безпеки у сфері автомобільного транспорту. Знання принципів функціонування єдиної державної системи цивільного захисту, класифікації надзвичайних ситуацій, організаційно-правових механізмів реагування та захисту населення. Здатність оцінювати техногенні та природні ризики на автотранспортних підприємствах, аналізувати наслідки дорожньо-транспортних пригод як надзвичайних ситуацій. Знання основ радіаційного, хімічного та біологічного захисту, надання першої допомоги постраждалим. • оцінювати рівень небезпеки надзвичайних ситуацій для транспортної галузі; • визначати роль і функції цивільного захисту в національній безпеці; • характеризувати структуру єдиної державної системи цивільного захисту; • орієнтуватися в засобах індивідуального та колективного захисту; • пояснювати дії персоналу автотранспортного підприємства при загрозі НС.	Результати навчання Пояснювати сутність понять: надзвичайна ситуація, цивільний захист, евакуація, радіаційна безпека, хімічна небезпека, техногенна катастрофа, дорожньо-транспортна пригода, перша медична допомога. Аналізувати основні показники ризику та рівні надзвичайних ситуацій для виявлення уразливих місць у транспортному процесі. Характеризувати організаційно-правові основи цивільного захисту в Україні, застосовувати методи оцінки обстановки при надзвичайних ситуаціях, визначати необхідні заходи захисту. Орієнтуватися в нормативно-правовій базі у сфері цивільного захисту та безпеки на транспорті. • пояснювати зміст термінів і категорій цивільного захисту; • аналізувати структуру і класифікацію надзвичайних ситуацій; • визначати показники ризику та рівні небезпеки; • застосовувати базові методи оцінки обстановки при НС; • використовувати нормативні та інформаційні джерела для прийняття рішень щодо захисту в умовах НС.
--	--	--

Правові та організаційні основи цивільного захисту

Тема 1.1

Цивільний захист як складова національної безпеки України.

Поняття, мета та завдання цивільного захисту, єдина державна система цивільного захисту (ЄДСЦЗ), її структура та функціонування в умовах мирного і воєнного часу.

Тема 1.2

Надзвичайні ситуації: класифікація та загальна характеристика. Поняття, класифікація надзвичайних ситуацій (техногенні, природні, соціальні, воєнні), рівні НС, дорожньо-транспортні пригоди як НС техногенного характеру.

Тема 1.3

Запобігання виникненню надзвичайних ситуацій на автотransпортних підприємствах. Моніторинг та прогнозування НС, планування заходів цивільного захисту, нормативно-правова база у сфері безпеки на транспорті.

Захист населення та персоналу в умовах надзвичайних ситуацій

Тема 2.1

Засоби колективного захисту населення: захисні споруди, їх класифікація, порядок укриття. Особливості забезпечення укриття персоналу автотранспортних підприємств.

Тема 2.2

Засоби індивідуального захисту: засоби захисту органів дихання та шкіри, порядок їх застосування. Радіаційний і хімічний захист персоналу підприємств транспортної галузі.

Тема 2.3

Евакуаційні заходи в умовах надзвичайних ситуацій. Організація та проведення евакуації населення, роль автотранспорту в евакуаційних перевезеннях та ліквідації наслідків НС.

Тема 2.4

Перша домедична допомога постраждалим при надзвичайних ситуаціях, дорожньо-транспортних пригодах. Алгоритм дій рятувальника, зупинка кровотечі, серцево-легенева реанімація.

Дії в умовах надзвичайних ситуацій та ліквідація їх наслідків

Тема 3.1

Організація аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт при ліквідації наслідків НС на транспорті. Сили та засоби ліквідації наслідків НС, взаємодія служб.

Тема 3.2

Дії персоналу автотранспортного підприємства в умовах особливого та воєнного часу. Оповіщення, сигнали цивільного захисту, поведінка при виявленні вибухонебезпечних предметів.

Тема 3.3

Пожежна безпека на автотранспортних підприємствах. Класифікація пожеж, причини їх виникнення на транспорті, засоби пожежогасіння, дії персоналу при виникненні пожежі.

Тема 3.4

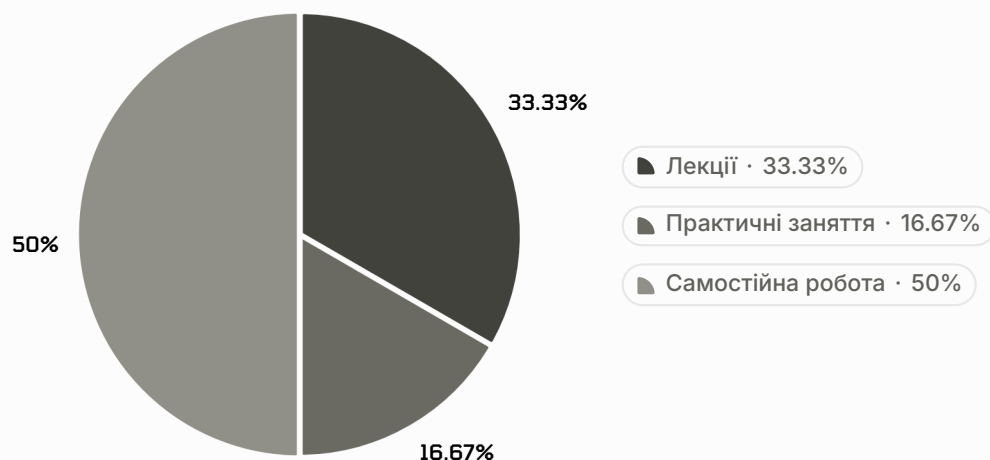
Психологічна стійкість та поведінка людини в екстремальних умовах. Стрес, паніка та їх подолання, психологічна підготовка персоналу автотранспортних підприємств до дій у НС.

Розподіл навчального часу – 90 годин

Модуль	Тема	Лекції (год.)	Практичні (год.)	Самостійна робота (год.)
Модуль 1	Тема 1.1 – Цивільний захист і ЄДСЦЗ	4	2	5
	Тема 1.2 – Класифікація НС	4	2	5
	Тема 1.3 – Запобігання НС на транспорті	2	1	5
Модуль 2	Тема 2.1 – Засоби колективного захисту	2	1	5
	Тема 2.2 – Засоби індивідуального захисту	4	2	5
	Тема 2.3 – Евакуація та роль транспорту	2	2	5
	Тема 2.4 – Перша домедична допомога	4	2	5
Модуль 3	Тема 3.1 – Аварійно-рятувальні роботи	4	1	5
	Тема 3.2 – Дії в особливий та воєнний час	2	1	4
	Тема 3.3 – Пожежна безпека на транспорті	2	1	3
	Тема 3.4 – Психологічна стійкість в НС	0	0	3
Разом		30	15	45

 Загальний обсяг: **90 годин = 3 кредити ЄКТС**. Розподіл є орієнтовним і може коригуватися відповідно до специфіки навчального процесу.

Примітки до розподілу часу

Структура навчального часу

Загальний обсяг — **90 годин (3 кредити ЄКТС)** — розподілено між трьома формами роботи для забезпечення балансу між теорією та практикою.

- **Лекції (30 год.):** подача ключового теоретичного матеріалу
- **Практичні (15 год.):** відпрацювання навичок, розв'язання задач і моделювання НС
- **Самостійна робота (45 год.):** поглиблене вивчення, підготовка завдань

□ Самостійна робота становить **50% обсягу дисципліни** — студенти навчаються працювати з нормативними та інформаційними джерелами самостійно.

Самостійна робота студентів

Опрацювання літератури

Поглиблене вивчення теоретичного матеріалу за підручниками з цивільного захисту (Бєліков, Коротаєв, Шаломов та ін.), Кодексом цивільного захисту України, науковими статтями у фахових виданнях з питань безпеки та надзвичайних ситуацій. Студент має вміти конспектувати ключові положення, виділяти головні поняття і терміни, порівнювати підходи різних авторів до класифікації НС, формувати узагальнення за темами курсу в контексті автомобільного транспорту.

Робота з інформаційними ресурсами

Опрацювання офіційних сайтів Державної служби України з надзвичайних ситуацій (dsns.gov.ua), Верховної Ради України (zakon.rada.gov.ua), Кабінету Міністрів (kmu.gov.ua), Міністерства внутрішніх справ (mvs.gov.ua) та Укравтодору (ukravtodor.gov.ua). Аналіз статистичних звітів щодо НС, даних про дорожньо-транспортні пригоди, порівняння показників у динаміці. Результат — розвиток навичок роботи з офіційними джерелами.

Індивідуальні завдання

Виконання практичних завдань з оцінки обстановки при НС, розрахунку зон ураження; аналітичних завдань щодо порівняльного аналізу заходів цивільного захисту на транспортних підприємствах, ризиків дорожньо-транспортних пригод; творчих завдань — підготовка рефератів, аналітичних записок, планів дій при НС. Очікуваний результат — уміння застосовувати теорію на практиці та обґрунтовувати рішення в умовах НС.

Підготовка до занять

Підготовка до практичних занять шляхом опрацювання умов ситуаційних задач, повторення теоретичного матеріалу та відпрацювання алгоритмів дій при НС; підготовка до тестувань через вивчення ключових термінів, класифікацій і нормативних вимог; підготовка до контрольних робіт за кожним змістовним модулем через систематизацію знань та повторення типових прикладів. Очікуваний результат — готовність до активної роботи на заняттях і впевнене виконання контрольних завдань.

Форми контролю знань

1

Поточний контроль

Завдання: ситуаційні та практичні вправи за темами змістовного модуля. Оцінюються регулярність виконання завдань, якість відповідей і рівень засвоєння матеріалу. Поточний контроль формує накопичувальну оцінку протягом семестру.

2

Проміжний контроль

Самостійна робота — комплексне ситуаційне завдання або реферат, які охоплюють теми змістовних модулів (теоретичні питання, оцінка обстановки при НС, розробка плану дій цивільного захисту). Оцінюються повнота відповіді, правильність розрахунків та обґрунтованість висновків.

3

Підсумковий контроль

Залік відповідно до навчального плану. Форма проведення — тестування та усне опитування. Підсумкова оцінка враховує результати поточного, проміжного та підсумкового контролю відповідно до встановленої шкали оцінювання: 100-бальна система з переведенням у національну шкалу та ЄКТС.

Методи викладання

Підходи до навчання

Викладання дисципліни «Цивільний захист» поєднує класичні академічні та інтерактивні методи, що забезпечує формування не лише міцної теоретичної бази, а й практичних навичок, необхідних для майбутньої професійної діяльності у сфері автомобільного транспорту. Такий підхід сприяє глибшому розумінню принципів захисту населення і персоналу, розвитку навичок прийняття рішень та вмінню діяти в умовах надзвичайних ситуацій.

Лекції Системне подання теоретичного матеріалу з використанням наочних схем, таблиць і прикладів із практики цивільного захисту; студенти ведуть конспекти та задають уточнювальні запитання.	Ситуаційні задачі Аналіз реальних сценаріїв надзвичайних ситуацій на транспортних підприємствах; студенти оцінюють обстановку, визначають необхідні заходи захисту та обґрунтовують рішення.	Практичні вправи Відпрацювання алгоритмів дій при різних видах НС, надання першої домедичної допомоги, застосування засобів захисту; відпрацювання навичок поведінки в умовах загрози.
Дискусії Обговорення актуальних проблем цивільного захисту в Україні в умовах воєнного часу, аналіз резонансних НС на транспорті; розвиток критичного мислення та навичок прийняття рішень.	Робота з нормативними документами Опрацювання Кодексу цивільного захисту України, наказів ДСНС, стандартів і правил безпеки на транспорті; формування навичок роботи з нормативно-правовою базою.	Самостійне дослідження Підготовка аналітичних записок, рефератів і презентацій за обраними темами у сфері цивільного захисту та безпеки на транспорті; розвиток навичок самостійного пошуку і систематизації інформації.
Тестування та опитування Перевірка рівня засвоєння матеріалу після кожної теми; формування навичок чіткого та лаконічного формулювання відповідей щодо заходів цивільного захисту.		
 Усі методи спрямовані на формування компетентностей, передбачених освітньо-професійною програмою спеціальності 274 «Автомобільний транспорт».		

Рекомендована література та ресурси

1. Бєліков А. С., Коротаєв В. С., Шаломов В. А., Подкопаєв С. В. та ін. Цивільний захист : підручник / за заг. ред. А. С. Бєлікова. — Дніпро : Журфонд, 2024. — 516 с.
2. Теплоухов Б. П. Зброя масового ураження та захист від неї : навч. посібник. — Київ : Вид. дім «СКІФ», 2023. — 101 с.
3. Національний університет біоресурсів і природокористування України. Цивільний захист : навч. посібник. — Київ : НУБіП України, 2024. [Електронне видання]. — URL: <https://nubip.edu.ua/>
4. Кодекс цивільного захисту України : Закон України від 02.10.2012 № 5403-VI (зі змінами, внесеними Законом № 3441-IX від 08.11.2023). — URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17>
5. Закон України «Про дорожній рух» (чинна редакція зі змінами). — URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3353-12>
6. Закон України «Про автомобільний транспорт» від 05.04.2001 № 2344-III (зі змінами). — URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2344-14>
7. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку класифікації надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру» від 24.03.2004 № 368 (зі змінами). — URL: <https://zakon.rada.gov.ua/>
8. Степасюк Л. М., Якимовська А. В. Методичні вказівки для виконання практичних завдань з дисципліни «Цивільний захист». — Київ : НУБіП України, 2024.
9. Єршова О. О., Гончаренко І. М. Сучасні підходи до управління безпекою в умовах надзвичайних ситуацій. Журнал стратегічних досліджень. — 2023. — № 3.
10. Чередніченко О. О., Мірзоєва Т. В., Степасюк Л. М., Томашевська О. А. Безпека та цивільний захист : навч. посіб. — Київ : Компрінт, 2022. — 405 с.
11. Стойко О. Я., Дема Д. І. Безпека і захист населення в умовах НС : підручник. — Житомир : Університет «Полісся», 2024. — 317 с.
12. Кудінова А. В., Кулага І. В., Лопух К. В. Основи безпеки та цивільного захисту : навч. посіб. — Київ : ВЦ «Академія», 2023. — 208 с.
13. Шубала О. М., Рудь Н. Т., Дзямулич М. І. Охорона праці та цивільний захист на транспортних підприємствах : навч. посіб. — Луцьк : Надстир'я, 2024. — 344 с.
14. Ющишина Л. О. Цивільний захист та управління ризиками : курс лекцій. — Луцьк : Волинський національний університет ім. Лесі Українки, 2022. — 103 с.
15. Якименко І. Л., Петрашко Л. П. Безпека та стійкий розвиток: Європейські горизонти : підручник. — Київ : НУХТ, 2022. — 337 с.
16. Державна служба України з надзвичайних ситуацій. — URL: <https://dsns.gov.ua/>
17. Офіційний сайт Верховної Ради України. — URL: <https://zakon.rada.gov.ua/>
18. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України. — URL: <https://www.kmu.gov.ua/>
19. Офіційний сайт Міністерства внутрішніх справ України. — URL: <https://mvs.gov.ua/>
20. Державне агентство автомобільних доріг України (Укравтодор). — URL: <https://www.ukravtodor.gov.ua/>
21. Національний університет цивільного захисту України. — URL: <https://nuczu.edu.ua/>
22. Офіційний сайт Державної служби статистики України. — URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
23. Офіційний сайт Президента України. — URL: <https://www.president.gov.ua/>
24. Журнал «Надзвичайна ситуація» (електронне видання). — URL: <https://ns-journal.com.ua/>
25. Науково-методичний центр ДСНС України. — URL: <https://nmc.dsns.gov.ua/>